ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II. ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU. — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO Kč 4.

ROČNÍK XIV. V PRAZE, V LEDNU 1932. ČÍSLO 1.

Dr. Jaroslav Heinitz:

Úvaha novoroční.

Navazuji na poslední větu loňského novoročního článku, uveřejněného v našem časopisu, která zněla:

»Doufáme tudíž, že tento nový rok přinese nám konečně nový, moderní notářský řád nejen v zájmu stavu notářského, nýbrž i v zájmu kruhů produkčních a obchodních a v zájmu prestiže celého státu.« Zamyslíme-li se nad těmito našimi odvátými nadějemi a snažíme-li se objeviti příčiny proč dlouholeté tužby nedošly v minulém roce splnění — přijdeme k smutnému závěru, že uskutečnění nového řádu notářského, když nestalo se v prvém půlletí, bylo vyloučeno ve druhém pololetí uplynulého roku, neboť nastaly takové bouřlivé události v Evropě, že nebylo ani chuti, ani snad možnosti věnovati čas úpravě notářského řádu. Loňský článek obsahoval poukazy na působnost notářovu v hranicích státních a na budoucí jeho úkoly, spjaté se styky mezistátními. V ohledu prvém se ničeho nezměnilo, právní podklad působnosti notářovy zůstal týž, činnost jeho zůstala táž, jen snad s úpadkem podnikání v hospodářském životě nastala redukce počtu jednotlivých zákroků notářských, úměrná intensitě života průmyslového a obchodního v jednotlivých oborech; v ohledu druhém nastaly veliké změny v poměrech mezistátních.

Pozvolný proces přeměny hospodářství národního v hospodářství světové přerván byl náhle chaotickým hospodářským bojem všech proti všem. Po dobách válečných běd a nedostatků všeho, nastaly doby nadprodukce téměř ve všech oborech výroby materielní, podporované racionalisací a normalisací tak, že nastává doba přechodného nedostatku práce. Táž má za následek poruchu distribuce statků a tím i bídu tříd, žijících pouze ze své práce. Následují ovšem přirozeně bouře devisové, poklesy valut, které byly pokládány za neochvějné, jednotlivé státy uzavírají se proti druhým, ztěžují, ba ochromují se styky mezistátní — došlo k vzájemnému boji. — Po válce zbraní nastala válka hospodářská. Vzájemná nedůvěra mezi lidmi, třídami, stavy, národy, státy i kontinenty vzbujela, harmonický život světa uhasl. Lid hnán bídou zapadá do ovzduší demagogických hesel a provádí politické převraty, které nemohou nikomu prospěti.

Za takového stavu, o němž nelze říci jak dlouho potrvá a v čem vyvrcholí, jest nutno starati se o věci nejnaléhavější, a býti na pozoru a pomáhati všude, kde to možno. A bdělému pozorovateli neujdou známky, které ukazují k tomu, že i v největším chaosu a boji vyskytují se elementy, které mají tendenci uklidňující a působivost smiřující, a vedoucí k pořádku, klidu a míru, a které ukazují k tomu, že bouře se přežene, a nastane opět ticho a klid.

Přes boje a sváry se lidstvo k sobě přibližuje, aniž by si to samo uvědomovalo. A kdyby bylo možno vdechnouti lidstvu ducha vzájemné úcty a lásky, rychleji by se probralo z nynější katastrofy.

Samozřejmě tato světová krise má a musí míti vliv na agendu těch, kteří jakýmkoliv způsobem slouží obecenstvu právem. Nemá-li výdělku zemědělec, výrobce a obchodník, musí jeviti se nutně pokles i v agendě právních zástupců, a jest se jen ptáti, zda dnešní krise překročila již nejvyšší bod, a lze-li čekati navrat k lepšímu, nebo bude-li tato krise hospodářská míti i pro náš stav důsledků hlubších, ještě dnes nepředvídaných. A v této době, kdy náš stav, stejně jako stav advokátní v celku touto hospodářskou krisí trpí, dochází k rozmnožení míst notářských jak ve Velké Praze, tak i na venkově, aniž by, jak se nám zdá, otázka tato byla dostatečně prodiskutována s příslušnými organisacemi, od nichž nejen návrh podán nebyl, nýbrž které poukazovaly i na nepříležitou dobu pro jejich zřízení. Otázku zřizování nových notářských míst nelze řešiti s úzkého hlediska ať notářů, ať kandidátů notářství, nýbrž dlužno bráti ohled na potřeby obyvatelstva. Zřízení notářských míst samo jest jistě opatrná prozíravost justiční správy, aby v případě, kdyby se ukázala potřeba uvésti v činnost nové notářství, byl zde již právní podklad pro takové místo, a mohlo býti v brzku naléhavým potřebám obyvatelstva vyhověno. Kdyby nastal případ, že by notář nebyl s to zvládnouti agendu notářskou a opožďoval se v agendě soudního komisařství, a zdržoval výkon práva, pak máme za to, že nebylo by možno stavěti se proti obsazení nového místa notářského. V případech však, kde notářství funguje bezvadně, rychle a správně, nelze nalézti důvodu, proč by se měla obsazovati notářství jen snad proto, aby zřízeno bylo mnoho míst notářských, avšak malých. Jsou některá zaměstnání, která vyžadují většího rozsahu, a to nejen v oboru právnickém, nýbrž i v oboru jiném, zejména některá odvětví průmyslová, zemědělská, dopravní atd. U notářství jsou rovněž některé určité agendy, které jen zatěžují, kde vůbec nelze o odměně mluviti — pří-

padně, kde notářská agenda je slabá; to platí na př. u protestace směnek, kde jen účelnou organisací práce dá se docíliti, aby příjmy z agendy této kryly režii, a poskytly notáři určitý zisk. Vzhledem na značnou část agendy, kterou každé notářství bezplatně musí vykonávati (úmrtní zápisy a t. d.), zejména v agendě pozůstalostní, a na přísné stavovské povinnosti, které notáři jsou uloženy v ohledu výběru agendy, jest nutno bráti zřetel k tomu, aby každé notářství mělo materielní podklad, aby notář nebyl nucen vyhledávati agendu všemi prostředky, k čemuž bohužel značná část právních zástupců jest nucena.

Jasnější stránky v životě notářském se ukázaly v tom směru, že spolupráce s kolegy slovenskými se utužuje, stavovské vědomí mezi notáři a kandidáty slovenskými proniká a společně snaží se požadavky své uplatňovati, ba i s kolegy německými hledány jsou styčné body, o nichž může býti jednáno.

Buďme si vědomi svého úkolu, plňme přesně své povinnosti, služme ochotně a vlídně potřebám obecenstva, buďme k sobě přísní a kritičtí, a překonáme bezpečně nynější neutěšenou dobu.

Dr. Hugo Henych:

Disposice vlastníka nemovitosti se zákonným právem zástavním.

Zabýval jsem se v posledním čísle tohoto časopisu zajímavou otázkou, vztahuje-li se disposiční právo vlastníka nemovitosti též na exekuční právo zástavní a dospěl jsem ke konklusi, že ano. Doplňkem k oné otázce jest třeba si ještě vyjasniti, zdali se disposice vlastníka vztahuje též na exekuční právo zástavní ve prospěch nároků veřejnoprávních.

Nároky veřejnoprávní, jako daně, různé dávky a poplatky, příspěvky veřejným pojišťovnám atd. bývají často podkladem nuceně zřízeného práva zástavního a jest proto pro praksi velice důležitou otázkou, mohou-li i taková exekuční práva zástavní býti vhodným podkladem pro hypotekární disposice vlastníka nemovitosti dle §§ 33, 37 a 38 III. dílčí novely. K rozřešení této otázky jest třeba míti na mysli zvláštní povahu veřejného nároku a uvědomiti si, čím se exekuční právo zástavní pro takový nárok liší od práva zástavního, vzniklého z poměru soukromoprávního. Nutno především uvážiti, že veřejnoprávní nároky, které zde přicházejí v úvahu, jsou druhu dvojího:

První skupinu tvoří nároky, jimž přísluší zákonné právo zástavní na nemovitosti. V této skupině můžeme dále rozeznávati dva pododdíly, a to takové nároky, které mimo uvedeného zákonného práva zástavního požívají ještě t. zv. práva přednostního, a ostatní, jimž takové právo přednostní nepřísluší.

Druhou skupinu pak tvoří nároky, jimž nepřísluší ani zákonné právo zástavní, ani právo přednostní a které se uspokojují podle běžného pořadí, pokud byly zaknihovány, tedy tak, jako pohledávky resp. zástavní práva soukromoprávní.

I. Chci se především zabývati onou první skupinou:

Co se týče práva přednostního, jako takového, jest nepochybno, že jim pro mimořádnou a speciální povahu vlastník nemovitosti podle III. d. n. disponovati nemůže a není také v zákoně pro opačný názor nejmenší opory. Právo toto jest právním institutem sui generis, který se pouze některými svými účinky podobá právu zástavnímu.

Jest tedy pouze rozhodnouti otázku vztahuje-li se disposice vlastníka na zákonné právo zástavní jako takové.

Zákonné právo zástavní vzniká zcela automaticky ze zákona a eventuální knihovní zápis má jen význam deklaratorní, nikoliv však konstitutivní. Velká většina těchto nároků jest mimo to opatřena zvláštním právem přednostním, což znamená, že nároky tyto musí býti uspokojeny přede všemi nároky soukromoprávními, i kdyby zástavní právo pro ně ze zákona vzniklé z pozemkové knihy patrno nebylo. Zápis v pozemkové knize má zde jen ten praktický význam, aby se časově omezenému právu přednostnímu zachovalo po určité době aspoň pořadí knihovního zápisu.

Že se disposiční právo vlastníkovo na takové druhy pohledávek vztahovati nemůže, vyplývá již z hospodářské újmy, která by v kladném případě z jednání vlastníkova vznikla zadnějším hypotekárním věřitelům a která jistě nebyla úmyslem zákonodárcovým. Jest totiž myslitelným na př. případ, že finanční erár zruší exekucí vedenou nuceným zřízením práva zástavního pro pohledávku takového druhu, aniž by pohledávka materielně zanikla. Kdyby majitel nemovitosti v takovém případě tímto pořadím disponoval a vložil nové právo zástavní v téže výši, nemohlo by to býti na úkor materielně ještě existující přednostní a zakonné pohledávky fin. eráru. Následkem toho byli by zadnější hypotekární věřitelé ohromně poškozeni, neboť pohledávka jim předcházející by se při ev. dražbě doslova zdvojnásobila tím, že by jim mimo nezapsanou přednostní pohledávku fin. eráru předcházelo ještě zástavní právo pro novou soukromoprávní pohledávku vlastníkem nemovitosti v onom pořadí zřízenou.

Již z těchto praktických, zákonodárcem jistě nezamýšlených důsledků vysvítá, že disposiční právo vlastníkovo se na zástavní právo pro veřejné pohledávky s přednostním právem zástavním vztahovati nemůže.

II. Disposice vlastníka se však nemůže vztahovati ani na veřejnoprávní nároky, požívající zákonného práva zástavního bez práva přednostního. Jedná se tu o nedoplatky určitou dobu přesahující, jimž teprve knihovní zápis zaručuje určité pořadí. Avšak i takové právo zástavní vzniká ze zákona a ačkoliv bez knihovního vkladu přichází k uspokojení až po všech soukromých věřitelech, v jejichž prospěch váznе na nemovitosti zapsané právo zástavní, přece jen mu přísluší určitá přednost před nedoplatky ze soukromoprávních pohledávek, jak vyplývá z §u 217 ex. ř. Tedy i v tomto případě by mohl vlastník nemovitosti svou disposicí poškoditi zadnější věřitele a nedoplatky jim předcházející takřka zdvojnásobiti.

III. Přicházíme nyní ke druhé skupině nároků veřejnoprávních, t. j. takových, které nepožívají ani zákonného práva zástavního ani práva přednostního, jako n. př. daně uložené určité